

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності
8.03050401 "Економіка підприємства"
денної форми навчання

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Протокол № 9 від 25.02.2014 р.

Укладачі: Афанасьєв М. В.
Усенко Н. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" для студентів спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" денної форми навчання / укл. М. В. Афанасьєв, Н. М. Усенко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 68 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства".

Вступ

Сучасна концепція управління підприємством, заснована на максимізації його вартості, вважається однією із найбільш успішних, оскільки зміна вартості підприємства, будучи критерієм ефективності господарської діяльності, враховує практично всю інформацію, пов'язану з його функціонуванням. Ефективне управління вартістю підприємств неможливе без розуміння чинників, які створюють вартість підприємства і приносять дохід його власникам. У процесі оцінювання вартості підприємства виявляються можливі і адекватні підходи до управління підприємством, забезпечується максимально ефективна його діяльність, отже, і більш висока ринкова ціна підприємства. Сьогодні основним завданням власника має бути створення ліквідної вартості підприємства, а також створення системи стратегічного управління вартістю підприємства з метою її максимізації. Саме такий підхід, орієнтований на створення вартості бізнесу, може забезпечити не тільки значущі конкурентні переваги для самого підприємства, але і найбільш прогресивним способом забезпечити максимальний добробут акціонерів і його конвертування в грошові кошти. Можливість досягнення цього обумовлюється ґрунтовною фаховою підготовкою майбутніх фахівців, яка враховує всі аспекти управління вартістю підприємства.

Навчальна дисципліна "Управління вартістю підприємства" є невід'ємною частиною фахової підготовки майбутніх фахівців із питань управління складними економічними системами, які знаходяться у стані розвитку та самоорганізації в умовах становлення фондового ринку.

Дана навчальна дисципліна є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" спеціальності 8.03050401 "Економіка підприємства" для денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка і підприємництво"	за вибором
Модулів – 2	Спеціальність 8.03050401 "Економіка підприємства"	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		1-й рік
Індивідуальне науково-дослідне завдання: "Оцінювання вартості підприємства"		Семестр
Загальна кількість годин – 144		2-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5,1	Освітньо- кваліфікаційний рівень: магістр	18 год
		Практичні, семінарські
		34 год
		Лабораторні
		0 год
		Самостійна робота
		92 год
		у тому числі ІНДЗ
		12 год
		Вид контролю
		ПМК

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 57%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни є формування у студентів системи компетентностей, які необхідні для управління вартістю підприємства, оцінювання вартості підприємства як цілісного майнового комплексу, визначення вартості окремих складових його активів та обґрунтування напрямів та шляхів зростання вартості підприємства.

Для досягнення мети, поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння новітніх засобів ефективної організації проведення оцінки вартості підприємства та його складових елементів;

засвоєння основних підходів до оцінювання вартості підприємства в сучасних умовах господарювання;

засвоєння методів оцінювання вартості підприємства;

опанування практичних навичок оціночної діяльності;

опанування практичних навичок щодо визначення інформаційної бази і звітної документації про оцінювання вартості підприємства;

опанування практичних навичок пов'язаних із розробленням заходів щодо збільшення величини вартості підприємства.

"Управління вартістю підприємства" – дисципліна, що вивчає інструментарій економічного обґрунтування й прийняття управлінських рішень фахівців, залучених до сфери оціночної діяльності, аналізує економіко-організаційні аспекти процесів визначення та управління вартістю підприємства.

Об'єктом навчальної дисципліни виступає оцінний бізнес у різних сферах економічної діяльності підприємств та процеси пов'язані з його управлінням.

Предметом навчальної дисципліни є закони і принципи розвитку оцінного бізнесу, управлінські рішення щодо організації та економіки вартості підприємства.

Дана навчальна дисципліна є інтегрованою, маючи власну внутрішню логіку і зміст, вона базується на вихідних методичних положеннях таких навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів, як: "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Оптимізаційні методи та моделі", "Статистика", "Фінанси", "Стратегія підприємства", "Проектний аналіз", "Управління проектами", "Економічне управління підприємством", "Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів". У свою чергу знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння

таких навчальних дисциплін, як: "Управління конкурентоспроможністю підприємства", "Управління розвитком компанії", "Економіка консалтингу", а також виконання тренінгів, магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів з економічною, фінансовою літературою, нормативними актами з питань державного регулювання оціночної діяльності, ринку оціночних послуг та ін. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-трансфертної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати і розуміти:

організаційно-правові основи оцінювання вартості підприємства;
державне і суспільне регулювання оцінювання майна і професійної оціночної діяльності в Україні;

організацію проведення оціночної вартості підприємства;

цілі та основні етапи оцінювання вартості підприємства;

сутність економічної категорії "вартість" та види вартості;

характеризувати основні підходи до оцінювання вартості підприємства;

методи оцінювання вартості підприємства на основі доходного підходу;

методи оцінювання вартості підприємства на основі витратного підходу;

методи оцінювання вартості підприємства на основі порівняльного підходу;

вміти та продемонструвати:

результати визначення фактори, що впливають на вартість підприємства;

використання різних методів та підходів для визначення вартості підприємства;

розрахунок вартості підприємства за допомогою методів доходного підходу;

розрахунок вартості підприємства за допомогою методів витратного підходу;

розрахунок вартості підприємства за допомогою методів порівняльного підходу;

результати визначення ринкової вартості майна та майнового комплексу підприємства;

складання звіту про оцінку майна.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни наведені в табл. 1.1.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
УВП. 1	Аналізувати особливості формування та розвитку засад оцінювальної діяльності	Досліджувати фактори, що впливають на оцінну діяльність та діагностувати проблеми, що знижують вартість об'єкта оцінювання
		Використовувати нормативно-правові системи оцінювання в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища
		Визначити суб'єктів оцінної діяльності в Україні та вимоги до здійснення ними професійної оцінної діяльності
		Формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя для розробки заходів щодо вирішення проблем оцінювання об'єктів
УВП. 2	Приймати оптимальні управлінські рішення щодо визначення вартості бізнесу з метою забезпечення необхідного фінансового стану об'єкта оцінювання	Управляти грошовими потоками підприємства та розробляти заходи щодо їх оптимізації
		Використовувати майновий підхід для оцінювання вартості бізнесу
		Використовувати порівняльний підхід для оцінювання вартості бізнесу
		Формувати та обґрунтовувати величину вартості об'єкта оцінювання
		Рецензувати звіти про оцінювання цілісних майнових комплексів, часток (паїв, акцій) та інших майнових прав

Структура складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікації України наведено у додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти

Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління

1.1. Поняття оцінки та оціночної діяльності.

Зміст поняття "вартість". Бази оцінки. Види вартості. Ринкова вартість. Неринкові види вартості. Залишкова вартість заміщення (відновлення). Вартість заміщення. Вартість відновлення. Поточна вартість. Вартість у використанні. Вартість ліквідації. Інвестиційна вартість. Спеціальна вартість. Ліквідаційна вартість. Чиста вартість реалізації. Оцінна вартість. Особливості визначення та вживання видів вартості. Вартість у міжнародних стандартах оцінювання.

1.2. Класифікація оцінювання.

Цілі оцінювання вартості підприємства. Класифікація цілей оцінювання вартості підприємства з боку різних суб'єктів. Цілі оцінювання вартості нерухомого майна. Цілі оцінювання вартості машин і устаткування. Цілі оцінювання вартості нематеріальних активів. Чинники, що впливають на вартість підприємства.

1.3. Принципи оцінювання.

Принципи оцінювання. Принципи, засновані на представленнях користувача: принцип корисності; принцип пропонування та попиту; принцип заміщення; принцип очікування; принцип внеску (граничної продуктивності). Принципи, пов'язані з експлуатацією об'єкту. Принципи, пов'язані із зовнішньою ринковою середою. Принцип найбільш ефективного використання.

Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні

2.1. Правові основи оцінювання майна.

Правові передумови для розвитку професійної оцінної діяльності в Україні. Законодавче регулювання оцінювання майна і майнових прав. Основні нормативно-правові акти, регулюючі оцінну діяльність в Україні. Суб'єкти правовідносин у сфері оцінювання майна і майнових прав в Україні.

2.2. Державне і суспільне регулювання оцінювання майна і професійної оцінної діяльності.

Державне регулювання оцінної діяльності. Основні напрям державного регулювання оцінної діяльності. Суспільне регулювання оцінної діяльності. Саморегулятивні організації оцінювачів. Основні повноваження саморегулятивних організацій оцінювачів.

Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення

3.1. Основні поняття професійної оцінної діяльності.

Закон України "Про оцінювання майна, майнових прав та професійну оцінну діяльність в Україні" та його основні положення. Суб'єкти оцінної діяльності та вимоги до здійснення ними професійної оцінної діяльності. Форми професійної оцінної діяльності. Державне та громадське регулювання професійної оцінної діяльності. Державний реєстр оцінювачів. Державний реєстр суб'єктів оцінної діяльності. Наглядова рада з питань оцінної діяльності та її повноваження. Права, обов'язки та відповідальність оцінювачів та суб'єктів оцінної діяльності.

3.2. Етапи процесу оцінювання вартості бізнесу.

Основні етапи процесу проведення незалежного оцінювання майна. Послідовність проведення незалежного оцінювання майна. Алгоритм процесу оцінювання нерухомості. Обмежувальні умови при проведенні оцінювання. Загальні вимоги до рецензування звіту про оцінювання майна. Інформаційна база оцінювання.

3.3. Система управління вартістю на підприємстві.

Загальна уява про об'єкти оцінювання: організаційні форми, правовий режим майна та діяльності, процедури відчуження підприємства або часток у ньому, права учасників, засновників, акціонерів. Поняття інтересу в бізнесі. Права контролю, контрольна надбавка та контрольна знижка. Інтереси в компаніях відкритого та закритого типу. Застосування принципу найбільш ефективного використання в контексті оцінювання цілісних майнових комплексів та часток (паїв, акцій).

Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання

4.1. Вимоги та класифікація інформації.

Поняття "вихідні дані та інші інформаційні джерела". Структура вихідних даних та основних інформаційних джерел, які необхідні для проведення оцінювання. Аналіз правового статусу об'єкта оцінювання. Інформаційні джерела для аналізу та прогнозу інвестиційної привабливості об'єкта оцінювання. Структура та вимоги до вихідних даних та інших інформаційних джерел, що використовуються під час оцінювання із застосуванням дохідного підходу. Вихідні дані для оцінювання цілісних майнових комплексів та часток (паїв, акцій) із застосуванням майнового підходу. Інформаційні джерела, що використовуються під час порівняльного підходу.

4.2. Етапи підготовки звітності до оцінювання бізнесу.

Вимоги до оформлення документів та відповідальність за їх достовірність. Бухгалтерський облік операцій, пов'язаних із відчуженням та орен-

дою майна підприємства. Податковий облік та загальна уява про нього, співвідношення бухгалтерського та податкового обліку в Україні. Інвентаризація майна, її сутність та засади проведення. Облікова політика підприємства.

4.3. Методичні підходи до оцінювання.

Характеристика методичних підходів до оцінювання. Зміст витратного (майнового) підходу. Прибутковий підхід і його характеристика. Зміст порівняльного підходу. Методи оцінювання. Методи прямої і непрямой капіталізації. Результати вживання різних підходів до оцінювання.

Змістовий модуль 2.

Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу

Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи

5.1. Зміст прибуткового підходу.

Особливості вживання прибуткового підходу для вітчизняних підприємств. Види коефіцієнтів капіталізації. Ставка капіталізації. Норма прибутку. Практична цінність норм прибутку. Види норм прибутку підприємства. Взаємозв'язок між ставкою капіталізації і нормою прибутку підприємства. Основні методи оцінювання вартості підприємств на підставі прибуткового підходу.

5.2. Метод прямої капіталізації.

Основні етапи розрахунку поточної вартості майнового комплексу підприємства методом прямої капіталізації. Розрахунок щорічного чистого операційного доходу. Розрахунок ставки капіталізації. Розрахунок поточної вартості майна підприємства.

5.3. Метод дисконтування грошових потоків.

Зміст методу дисконтування грошових потоків. Основні етапи оцінювання підприємства методом дисконтування грошових потоків. Визначення ставки дисконту. Методики визначення ставки дисконту. Модель оцінювання капітальних активів. Метод кумулятивної побудови. Модель середньозваженої вартості капіталу.

Тема 6. Майновий (витратний) підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання

6.1. Етапи витратного підходу.

Особливості вживання витратного підходу. Сфера застосування витратного підходу. Етапи витратного підходу: аналіз структури майнового комплексу підприємства; визначення вартості земельної ділянки; визна-

чення вартості відтворення (вартості заміщення); визначення зносу; розрахунок вартості відтворення кожного компонента майнового комплексу підприємства за вирахуванням зносу; розрахунок загальної вартості об'єкта власності підприємства.

6.2. Методи витратного підходу.

Методи визначення вартості земельної ділянки: метод прямого порівняння продажів; метод співвідношення; метод передбачуваного використання; метод залишкової вартості землі. Методи визначення відновної вартості (вартості заміщення): метод питомих витрат на одиницю площі або об'єму; метод заелементного розрахунку; метод кошторисного розрахунку. Методи зносу: метод терміну життя; ринковий метод; метод розбиття. Метод порівняння продажів.

6.3. Методи оцінки земельних поліпшень та методи оцінювання землі.

Структура витрат на земельні поліпшення. Вартість відтворення і вартість заміщення. Методи визначення вартості заміщення і відтворення земельних поліпшень. Вартість будівництва, вартість фінансування та прибуток забудовника. Поняття і види знецінення. Методи визначення фізичного, функціонального та економічного знецінення земельних поліпшень. Методи оцінювання землі. Метод зіставлення цін продажу. Інвестиційний метод. Метод капіталізації земельної ренти. Економічний метод. Метод співвіднесення. Метод залишку для землі. Метод розподілення доходу. Метод розвитку.

Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав

7.1. Зміст порівняльного підходу.

Методи оцінювання у межах порівняльного підходу. Пряме та непряме порівняння. Міжнародний досвід використання порівняльного підходу та можливості його використання в Україні. Ринкова капіталізація. Відмінність між ринковою капіталізацією та вартістю. Метод ринкових мультиплікаторів та порядок його застосування. Система елементів порівняння внесення поправок. Врахування відмінностей у фінансовому стані та структурі капіталу.

7.2. Метод галузевих співвідношень.

Загальна характеристика та особливості застосування порівняльного підходу. Основні методи оцінювання вартості підприємств на підставі порівняльного підходу. Зміст методу галузевих співвідношень. Приклади типових галузевих співвідношень на розвинених ринках.

7.3. Метод ринку капіталів і операцій (продажів).

Зміст методу ринку капіталів. Зміст методу операцій (продажів). Послідовність оцінювання підприємств методами капіталів і операцій (продажів): вибір підприємств-аналогів; вибір та розрахунок оцінних мультиплікаторів; застосування оцінних мультиплікаторів до об'єкта що підлягає оцінюванню. Критерії зіставлення підприємств-аналогів: сфера діяльності; масштаб підприємства; фінансове положення; якість менеджменту. Оцінний мультиплікатор. Види оцінних мультиплікаторів. Правила використання оцінних мультиплікаторів.

Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів

8.1. Етапи узгодження результатів ринкової вартості підприємства, отриманої різними методами/підходами.

Процес узгодження результатів ринкової вартості підприємства, отриманої різними методами/підходами. Принципи оцінювання та процедури узгодження результатів оцінювання. Обґрунтування величини вартості об'єкта оцінювання. Висновок про вартість, його зміст та значення.

8.2. Види коригувань і порядок їх розрахунку.

Основні фактори, суттєві для логіки і техніки узгодження результатів, отриманих при використанні різних підходів до оцінювання та методів. Визначення величини премії за контрольний характер частки (знижки за його відсутність). Розрахунок знижки за недостатню ліквідність.

Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу

9.1. Зміст звіту про оцінювання вартості майна.

Загальні вимоги до складання звіту про вартість майна. Нормативно-правові акти, що регулюють зміст, форму та термін дії звіту про оцінювання. Структура звіту про оцінювання майна. Вимоги, що пред'являються до звіту про оцінювання майна, складеного в стислій формі. Доопрацювання (актуалізація) оцінювання майна. Висновок про вартість майна.

9.2. Документування результатів оцінювання.

Етапи проведення оцінювання прав на об'єкти майнової та інтелектуальної власності, їх послідовність та зміст основних робіт. Оформлення результатів оцінювання. Зміст та структура звіту про оцінювання та висновок про вартість. Приклади складання звітів про оцінювання прав на об'єкти інтелектуальної власності.

9.3. Рецензування звітів про оцінювання.

Функція та зміст рецензування. Порядок проведення рецензування. Права та обов'язки рецензента. Доопрацювання звіту та повторне оцінювання. Аналіз типових помилок.

4. Структура навчальної дисципліни

З самого початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	усього	у тому числі					
		лекційні	практичні, семінарські	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
	виконання ІНДЗ	підготовка до занять					
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1.							
Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти							
<i>Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління</i>	15	2	4	–	–	–	9
<i>Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні</i>	15	2	4	–	–	–	9
<i>Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення</i>	15	2	4	–	–	2	7

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання</i>	21	2	4	–	–	2	13
Разом за змістовим модулем 1	66	8	16	–	–	4	38
Змістовий модуль 2.							
Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу							
<i>Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи</i>	16	2	4	–	–	2	8
<i>Тема 6. Майновий (витратний) підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання</i>	16	2	4	–	–	2	8
<i>Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав</i>	16	2	4	–	–	2	8
<i>Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отримані з використанням різних методичних підходів</i>	19	2	4	–	–	2	11
<i>Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу</i>	11	2	2	–	–	–	7
Разом за змістовим модулем 2	78	10	18	–	–	8	42
Усього годин за модулем	144	18	34	–	–	12	80

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання індивідуальної науково-дослідної роботи. У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доклади та презентації за заданими питаннями (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Організація оціночної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти			
<i>Тема 1.</i> Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління	<i>"Управління вартістю підприємства як засобом підвищення конкурентоздатності підприємства":</i> 1. Випадки, за яких постає потреба оцінювання вартості підприємства. 2. Принципи оцінювання вартості підприємства. 3. Види вартості підприємства. 4. Чинники, які впливають на ринкову вартість підприємства. 5. Формування оціночної діяльності України: стан, проблеми, перспективи. 6. Етапи розвитку оціночної діяльності (ліцензування, саморегулювання)	4	Основна: [1; 4; 7; 11]. Додаткова: [16; 17; 25; 27; 29]
<i>Тема 2.</i> Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні	<i>"Нормативно-правове регулювання оцінювання у випадках відчуження, у тому числі приватизації (корпоратизації), банкрутства, реорганізації, оренди, оподаткування, визначення часток у спільному майні та інших випадках":</i> 1. Огляд міжнародних і вітчизняних стандартів оціночної діяльності. 2. Ініціативи (проекти) Євросоюзу у сфері оціночної діяльності. 3. Аналітичний огляд стандартів та методів організації діяльності у сфері оцінювання. 4. Оцінювання ефективності системи управління. 5. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. 6. Фінансові інструменти в оцінюванні. 7. Підходи і методи, які використовуються для оцінювання бізнесу	2	Основна: [3; 7; 9]. Додаткова: [17; 21; 28; 29; 30]
Усього годин		6	

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються при накопиченні підсумкових балів із даної навчальної дисципліни.

6. Теми та плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1. Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти</i>	<i>Завдання 1.</i> Визначення професійної етики оцінювача. Формування функціональних обов'язків оцінювача	2	Основна [2; 5; 7; 11; 12]. Додаткова: [15; 19; 20; 25; 30]
	<i>Завдання 2.</i> Прийняття управлінських рішень на підставі проведення аналізу державного реєстру оцінювачів та державного реєстру суб'єктів оцінної діяльності	2	Основна: [1; 2; 7; 11]. Додаткова: [14; 17; 19; 21; 23]
	<i>Завдання 3.</i> Дослідити діяльність наглядової ради з питань оцінної діяльності та її повноваження. Сформулювати права, обов'язки та відповідальність оцінювачів та суб'єктів оцінної діяльності	2	Основна: [1; 7; 11]. Додаткова: [15; 19; 22; 24; 27]
	<i>Завдання 4.</i> Визначити майбутню вартість грошової одиниці, майбутню вартість ануїтету, поточну вартість грошової одиниці, поточну вартість ануїтету	2	Основна: [4; 5; 7; 10]. Додаткова: [17; 19; 21; 22; 28]

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1. "Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти"	2	Основна: [7; 9; 11]. Додаткова: [14 – 19; 22; 24; 30]
Разом за змістовим модулем 1		10	
<i>Змістовий модуль 2. Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу</i>	<i>Завдання 5.</i> Прогнозування складових грошового потоку: прогноз прибутку, амортизації, витрат, інвестицій, залучення або повернення позикових коштів, потреби в оборотних коштах. Вибір періоду прогнозу	2	Основна: [7; 11; 12]. Додаткова: [15; 18; 19; 21; 28]
	<i>Завдання 6. Ситуаційна вправа.</i> Аналіз прибутковості авіаліній. Використовуючи метод Du Pont порахуйте ROA і ROE для шести авіаліній. Чим відрізняється метод Du Pont від аналізу за допомогою фінансових коефіцієнтів? Дати оцінку отриманих результатів. <i>Завдання 7.</i> Дисконтування грошових потоків (капіталізація грошового потоку на власний капітал та на інвестований капітал)	4	Основна: [6; 7; 11; 12]. Додаткова: [15; 19; 27; 28]
	<i>Завдання 8. Ситуаційна вправа.</i> Оцінювання підприємства "Cost". Визначити абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту, абсолютне значення 1% приросту, середньорічний темп зростання доходу (виручки) і чистого прибутку для "Cost". Які в "Cost" прибуток на акцію і дивіденди на акцію для кожного року	2	Основна: [7; 11]. Додаткова: [14; 23; 25]
	<i>Завдання 9. Ситуаційна вправа.</i> Підприємство "Cost". Для такої фірми як "Cost" дайте ваші коментарі щодо важливості контролю над запасами і політикою збору дебіторської заборгованості. Визначити вплив грошових коштів на вартість підприємства	2	Основна: [7; 11]. Додаткова: [14; 19; 25]
	<i>Завдання 10.</i> Формування підсумкової ринкової вартості бізнесу (узгодження результатів, внесення підсумкових коригувань). Висновок про вартість, його зміст та значення	4	Основна: [6; 7; 9; 11; 12]. Додаткова: [15; 17; 27; 28; 30]

1	2	3	4
	<i>Завдання 11.</i> Визначення величини премії за контрольний характер частки (знижки за його відсутність). Розрахунок знижки за недостатню ліквідність	2	Основна: [1; 7; 10]. Додаткова: [13; 26; 29]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2. "Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу"	2	Основна: [1; 6; 7; 11; 12]. Додаткова: [13–19; 25; 28; 30]
Разом за змістовим модулем 2		18	
Разом годин за змістовими модулями		28	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1.

Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти

Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення

Рівень 1. Розглянемо ділянку землі, призначений, згідно з генеральним планом розвитку міста, для індивідуального житлового будівництва. В якості можливих варіантів використання аналізуються два типи будинків, аналогічних навколишній забудові.

Перший варіант передбачає зведення на ділянці великого будинку, ринкова вартість якого разом із ділянкою землі оцінюється в 150 000 тис. грн (витрати на будівництво – 110 000 тис. грн).

Другий варіант передбачає будівництво будинку меншого розміру, ринкова вартість якого оцінюється в 120 000 тис. грн (витрати на будівництво – 88 000 тис. грн).

Необхідно розрахувати вартість нового будівництва.

Рівень 2. Підприємство "Мрія", приймаючи рішення про можливу покупку бізнесу, постає перед проблемою оцінювання вартості обраного ним підприємства. Прогнозні оцінювання його майбутніх доходів, виходячи з аналізу стану підприємства на 5 років наперед, наведено в табл. 6.2.

Прогнозні оцінки майбутніх доходів

Роки	Песимістичний прогноз покупця бізнесу (тис. грн)	Найбільш реальний прогноз покупця бізнесу (тис. грн)	Оптимістичний прогноз покупця (тис. грн)
2009	495	511,5	676,5
2010	594	660	726
2011	627	676,5	775,5
2012	676,5	717,75	808,5
2013	693	742,5	841,5

Необхідно розрахувати очікувану вартість підприємства методом майбутніх доходів, якщо ставка доходу на капітал становить 25 %.

Використовуючи цей самий метод, оцінити вартість обраного підприємства при ставці доходу на капітал 33 % (при верхній межі нормального рівня ризику). Порівняти отримані результати.

Рівень 3. Житловий двоповерховий будинок із метою визначення його найбільш ефективного використання, можливе використання будинку в двох варіантах:

здача в оренду для проживання однієї сім'ї;

здача в оренду першого поверху однієї сім'ї, здача кімнат другого поверху окремо.

При використанні нерухомості як односімейного будинку на умовах оплати орендарями всіх витрат по експлуатації, чиста орендна плата становитиме 6 000 грн за місяць.

У разі здачі в оренду першого поверху та кімнат другого поверху, орендна плата за перший поверх складе 5 000 грн за місяць, а орендна плата за кожну з трьох кімнат другого поверху – по 1 000 грн за місяць. При цьому власник несе витрати з експлуатації в сумі 20 000 грн на рік. Нехай загальний коефіцієнт капіталізації, визначений з аналізу ринку для даного типу нерухомості рівняється 12 %.

Необхідно визначити: потенційний валовий дохід; витрати щодо експлуатації; чистий операційний дохід; загальний коефіцієнт капіталізації; вартість власності.

Змістовий модуль 2.

Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу

Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи

Рівень 1. Необхідно визначити втрати доходу від недоплати і недозавантаження, якщо відомо, що контрактна річна орендна плата (планова оренда) складає 450 тис. грн, ковзний прибуток – 300 тис. грн; ринкова річна орендна плата (ринкова оренда) – 150 тис. грн; інші доходи відсутні; аналіз місцевого ринку нерухомості за останні 12 місяців виявило такі показники (табл. 6.3).

Таблиця 6.3

Аналіз ринку нерухомості

Показник	Об'єкт нерухомості			
	Об'єкт № 1	Об'єкт № 2	Об'єкт № 3	Об'єкт № 4
Коефіцієнт недозавантаження об'єктів нерухомості даного типу (що здаються в оренду основних приміщень)	0,15	0,2	0,15	0,2
Частка приміщень об'єктів нерухомості даного типу, за які орендна плата була не внесена протягом минулого року (що здаються в оренду основних приміщень)	0,1	0,15	0,15	0,1
Кількість місяців, за які орендна плата була не внесена протягом минулого року (що здаються в оренду основних приміщень)	2	1	2	1
Ваговий коефіцієнт	0,3	0,25	0,25	0,2

Рівень 1. Потенційний валовий дохід і дійсний (ефективний) валовий дохід для об'єкта оцінювання визначений у розмірі 1 550 тис. грн і 1 200 тис. грн, відповідно. На місцевому ринку зафіксовані такі операції з об'єктами нерухомості, аналогічних оцінюваному об'єкту (табл. 6.4).

Аналіз ринку нерухомості

Показник	Угода, тис. грн			
	Об'єкт № 1	Об'єкт № 2	Об'єкт № 3	Об'єкт № 4
Ціна продажу	5 000	10 500	5 500	8 000
Потенційний валовий дохід	1 050	2 050	1 500	2 150
Дійсний валовий дохід	850	1 600	1 000	1 450
Ваговий коефіцієнт	0,3	0,25	0,25	0,2

Визначити вартість об'єкта нерухомості з використанням технік мультиплікаторів валового доходу.

Рівень 2. ТОВ "Система" аналізує можливість інвестування коштів у бізнес. Власник припускає використовувати об'єкт оцінювання у своїх цілях три роки, після чого перепродати його за 10 500 тис. грн; чистий операційний дохід від об'єкта оцінювання визначено в розмірі 5 500 тис. грн, 5 800 тис. грн, 6 100 тис. грн відповідно за перший, другий і третій рік володіння об'єктом; без ризикова норма – 0,03; премія за країновий ризик – 0,06; премія за фізичні ризики – 0,025; премія за економічні ризики – 0,015; премія за соціальні ризики – 0,03; премія за ризик низької ліквідності – 0,04; премія за ризики, пов'язані з фінансовим менеджментом – 0,03.

Визначити вартість об'єкта нерухомості з використанням техніки дисконтування з підсумовуванням ризиків.

Рівень 3. ТОВ "Оцінювач" необхідно провести експертне оцінювання ринкової вартості готового бізнесу: Салону краси "Lucky", розташованого за адресою: м. Харків, вул. Данилевського, 17.

Оцінювання проводилося на основі інформації, наданої власником бізнесу. ТОВ "Оцінювач" не проводили аудиторську, фінансової, юридичної або іншої експертизи даних, наданих власником. Результат оцінювання становить експертну думку фахівців ТОВ "Оцінювач", сформований на підставі практики продажу підприємств даної галузі статистичної інформації про угоди купівлі-продажу бізнесу і методики оцінювання малого бізнесу.

Фахівці компанії мають великий досвід супроводу угод купівлі та продажу готового бізнесу різного формату.

Основні характеристики бізнесу станом на березень 2014 року наведені в табл. 6.5.

Загальна характеристика бізнесу

Ознака бізнесу	Характеристика
1	2
Найменування бізнесу	салон краси Lucky
Організаційно-правова форма	ПП
Пропонована частка до продажу, %	100%
Фактична адреса	м. Харків, вул. Данилевського, 17
Вироблена продукція, послуги	перукарня, косметологічні послуги
Термін існування, років	3
<i>Фінансові показники (згідно управлінської звітності)</i>	
Виручка в місяць, грн	200 000
Чистий прибуток за місяць, грн	60 000
Потенціал зростання прибутку (обмежений/можливий/високий)	можливий
<i>Характеристика активів</i>	
<i>Приміщення</i>	
Площа приміщень, кв. м	60
Розташування	м. Харків, вул. Данилевського, 17
Привабливість місця розташування (низька/середня/висока)	висока
Коментар до привабливості розташування	високий пішохідний трафік
Стан приміщень (задовольнять кожного/середній/гарний/відмінний)	гарний
Права на приміщення (оренда/власність)	оренда
Термін оренди	11 міс.
Вартість оренди в місяць, грн	15 000
Рік останнього ремонту	2011
Витрати на ремонт (якщо проводилися власником бізнесу), грн	300 000
Кількість місць перукаря	2
<i>Обладнання</i>	
Первісна вартість обладнання, грн	200 000
Середній термін функціонування обладнання, років	2
Стан обладнання (нижче середнього/середнє/гарне/відмінне)	гарне

1	2
<i>Нематеріальні активи</i>	
Клієнтська база (кількість клієнтів)	Більше 200
Відсоток постійних клієнтів	60 %
Чисельність персоналу	5
Кількість ключових співробітників	1
Сайт/сторінка бізнесу в Інтернеті	www.Lucky.com.ua
<i>Запаси</i>	
Вартість запасів у закупівельних цінах, грн	50 000
Будуть запаси передаватися у ході продажу (так/ні)	так
<i>Додаткові відомості та коментарі</i>	
Додаткові відомості та коментарі	Зручний під'їзд і паркування прямо біля входу і у дворі. Напрацьована велика клієнтська база, хороша прохідність із вулиць. Колектив салону краси складають майстри з великим досвідом роботи, які регулярно відвідують майстер-класи та семінари для підвищення кваліфікації

Визначте ринкову вартості готового бізнесу (Салону краси "Lucky") використовуючи дохідний підхід та враховуючи що діапазон ставки капіталізації для даного бізнесу складає від 0,8 % до 1,1 %.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якою заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Метою СРС засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних та професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів, визначається навчальним планом і становить 64 % (92 години) від загального обсягу навчального часу за дисципліною (144 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися в активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоре-

тичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальності за якість власної професійної підготовки.

СРС включає в себе: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами навчальної дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації); контрольна перевірка студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до заліку.

Перелік завдань для самостійної роботи студентів наведено у табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти				
<i>Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу на тему "Управління вартістю підприємства як засобом підвищення конкурентоздатності підприємства"	9	Презентація результатів	Основна: [2; 5; 7; 11; 12]. Додаткова: [15; 19; 20; 25; 30]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 2.</i> Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу на тему "Нормативно-правове регулювання оцінювання у випадках відчуження, у тому числі приватизації, банкрутства, реорганізації, оренди, оподаткування". Підготовка до контрольної роботи за темою 1 – 2	9	Презентація результатів	Основна: [1; 2; 7; 11]. Додаткова: [14; 17; 19; 21; 23]
<i>Тема 3.</i> Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Вирішення <i>індивідуальних завдань</i> "Проведення аналізу державного реєстру оцінювачів та державного реєстру суб'єктів оцінної діяльності". Вирішення <i>індивідуального науково-дослідного завдання</i> (ІНДЗ): "Оцінювання вартості підприємства"	9	Письмова контрольна робота за темою 1 – 2. Захист індивідуального завдання	Основна: [1; 2; 7; 11]. Додаткова: [15; 19; 22; 24; 27]
<i>Тема 4.</i> Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквиуму. Вирішення індивідуального завдання "Вибір організаційної структури компанії, що здійснює оцінну діяльність та формування бази даних щодо діяльності наглядової рада з питань оцінної діяльності та її повноваження", виконання ІНДЗ	15	Захист індивідуального завдання	Основна: [4; 5; 7; 10]. Додаткова: [17; 19; 21; 22; 28]
Усього за змістовим модулем 1		42		
Змістовий модуль 2.				
Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу				
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вирішення індивідуального завдання "Збір інформації щодо основних характеристик бізнесу, визначення ринкової вартості бізнесу за допомогою дохідного підходу", виконання ІНДЗ	10	Захист індивідуального завдання	Основна: [7; 11; 12]. Додаткова: [15; 18; 19; 21; 28]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 6.</i> Майновий підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темою 4 – 6. Вирішення <i>індивідуальних завдань</i> "Оцінювання усуненого функціонального застарівання. Оцінювання неусуненого функціонального застарівання", виконання ІНДЗ	10	Захист індивідуального завдання	Основна: [6; 7; 11; 12]. Додаткова: [15; 19; 27; 28]
<i>Тема 7.</i> Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до контрольної роботи. Виконання есе за темою "Застосування математичних методів у порівняльному підході" та "Основні принципи відбору аналогів підприємств", виконання ІНДЗ	10	Письмова контрольна робота за темою 4 – 6. Перевірка есе	Основна: [6; 7; 9; 11; 12]. Додаткова: [15; 17; 27; 28; 30]
<i>Тема 8.</i> Процедура узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення індивідуальних завдань "Узгодження результатів розрахунків різними підходами щодо оцінювання". Підготовка презентації ІНДЗ	13	Захист індивідуального завдання. Презентація ІНДЗ	Основна: [6; 7; 11; 12]. Додаткова: [15; 19; 27; 28]
<i>Тема 9.</i> Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання есе за темою "Формування звіту щодо оцінювання вартості підприємства"	7	Перевірка есе	Основна: [1; 7; 10]. Додаткова: [13; 26; 29]
Усього за змістовим модулем 2		50		
Усього за модулем		92		

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання оціночної діяльності, статистичними матеріалами, сайтами компаній, які функціонують в оціночній сфері.

7.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом поза аудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІНДЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІНДЗ.

ІНДЗ передбачає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання аналізу стратегічних позицій підприємства й обґрунтування шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи

й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи або її елементів.

У процесі виконання ІНДЗ, разом із теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Тема ІНДЗ: "Оцінювання вартості підприємства".

Мета ІНДЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІНДЗ є процеси господарської діяльності та бізнес-процеси підприємства відповідно до обраної студентом бази практики.

Предмет ІНДЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування ефективних господарських рішень на підприємстві з урахуванням методів і підходів щодо оцінювання вартості підприємства.

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 10 – 20 сторінок. Кожен розділ розпочинають із нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне науково-дослідне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

зміст;

вступ (1,5 сторінки);

основна частина (7 – 17 сторінок);

висновок (1,5 сторінки);
список використаної літератури;
додатки (за необхідності).

Вступ повинен відображати такі елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В **основній частині роботи** (може містити декілька підрозділів) студенти повинні:

надати аналітичну оцінку зовнішнього середовища та визначити його чинники, які мають найбільший вплив на господарську діяльність підприємства;

визначити аналогові підприємства, які мають найбільший вплив на результати оцінки вартості підприємства;

ідентифікувати основні бізнес-процеси підприємства та визначити рівень значущості кожного з них;

провести оцінку внутрішнього середовища підприємства та сформулювати систему показників, які відображають бізнес-процеси підприємства та впливають на його вартість;

розрахувати вартість підприємства використовуючи існуючі підходи оцінки його вартості.

Висновки повинні містити обґрунтовані та змістові, практичні рекомендації щодо вартості підприємства та можливостей управління вартістю підприємства з метою її зростання.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що включається до обсягу ІНДЗ. Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, при цьому написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюються по правому краю сторінки. Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління

1. У чому полягає основна специфіка бізнесу як об'єкта оцінювання?
2. Визначте сутність ринкової вартості бізнесу.
3. Визначте необхідність оцінювання бізнесу (підприємства) в умовах ринкової економіки.
4. Назвіть види вартості та фактори, що впливають на оцінювання.
5. Класифікація принципів проведення стандартизації оцінювання майна.
6. Охарактеризуйте принципи, засновані на уявленнях користувача.
7. Охарактеризуйте принципи, засновані на поданнях виробника.
8. Охарактеризуйте принципи, пов'язані з ринковим середовищем.
9. Охарактеризуйте принцип найкращого і найбільш ефективного використання.
10. Назвіть основні етапи процесу оцінювання.
11. Чим відрізняються ринкові та неринкові бази оцінювання?

Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні.

1. У чому полягають переваги та недоліки методичних підходів до оцінювання майна і майнових прав?
2. Охарактеризуйте показники майбутньої вартості грошової одиниці та майбутньої вартості ануїтету.
3. У чому полягають особливості нерухомості як об'єкта оцінювання в матеріальній формі?
4. Охарактеризуйте принципи класифікації об'єктів нерухомого майна.
5. З якою метою проводять аналіз фінансових коефіцієнтів, які використовуються при оцінюванні об'єктів нерухомого майна?
6. Дайте порівняльний аналіз підходів щодо визначення експертної вартості машин і обладнання.
7. У чому полягають принципи використання різних підходів до оцінювання?
8. Визначте особливості землі як нерухомого майна.
9. Порівняйте характеристики нормативної та експертної оцінки землі.
10. Які характеристики земельних ділянок впливають на їх конкурентоспроможність?

11. Визначте загальні положення оцінювання майна і майнових прав.
12. Охарактеризуйте міжнародні стандарти оцінювання.
13. Визначте загальні вимоги до проведення незалежного оцінювання майна.

Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення

1. Визначте, яку відповідальність несе оцінювач за результати своєї роботи.
2. Охарактеризуйте права, обов'язки та відповідальність оцінювачів і суб'єктів оцінної діяльності.
3. Визначте сутність професійної підготовки оцінювачів.
4. Назвіть етапи сертифікації суб'єктів оцінної діяльності.
5. Визначте ризики при оцінюванні вартості підприємства.
6. Охарактеризуйте чинники, що впливають на вартість підприємства.
7. Назвіть особливості практики оцінної діяльності за кордоном.
8. Охарактеризуйте етапи управління вартістю підприємства.

Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання

1. Назвіть етапи збору та перевірки інформації.
2. Охарактеризуйте етапи аналізу інформації.
3. Визначте сутність поняття грошового потоку.
4. Охарактеризуйте номінальний і реальний грошовий потік.
5. Назвіть етапи часового оцінювання грошових потоків. Поняття простого і складного процента.
6. Як здійснити коригування вартості основних фондів, товарно-матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, фінансових активів?
7. Як здійснити інфляційне коригування фінансової звітності в процесі оцінювання?
8. Назвіть основні заходи щодо формування необхідної інформаційної бази для проведення оцінювання.

Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи

1. Назвіть переваги, недоліки, умови і сфери вживання методів прибуткового підходу.
2. Який з методів дохідного підходу краще підходить для оцінювання компанії, що займається будівництвом електростанцій?

3. Визначте сутність ставки капіталізації прибутку.
4. Як застосовувати дохідний підхід до оцінювання підприємства, якщо протягом останніх декількох років воно приносить збитки?
5. Охарактеризуйте методики визначення ставки дисконту.
6. Охарактеризуйте оцінювання вартості різних видів майна підприємства.
7. Визначте сутність оцінювання вартості будівель та споруд.
8. Охарактеризуйте модель оцінювання капітальних активів.
9. Визначте сутність прогнозування доходів, прогнозування витрат, прогнозування інвестицій.
10. Охарактеризуйте загальні положення та принципи моделі урахування впливу дивідендної політики підприємства на його вартість.
11. Назвіть теорії, за якими дивідендна політика підприємства впливає на його вартість.
12. Назвіть теорії, за якими дивідендна політика підприємства не впливає на його вартість.
13. Охарактеризуйте модель середньозваженої вартості капіталу.

Тема 6. Майновий (витратний) підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання

1. Охарактеризуйте чисті активи акціонерного товариства.
2. На які групи для оцінювання доцільно розділити активи підприємства?
3. З двох оцінок: методом чистих активів і методом ліквідаційної вартості, яка і в яких випадках буде вищою і чому?
4. При оцінюванні яких підприємств доцільно використовувати витратний підхід як основний?
5. Охарактеризуйте переваги, недоліки, умови і сфери вживання методів прибуткового підходу.
6. Визначте сутність оцінювання вартості машин та обладнання.
7. Визначте сутність оцінювання вартості нематеріальних активів підприємства.
8. Охарактеризуйте механізм управління оновленням основних засобів підприємства.
9. Охарактеризуйте механізм управління впровадженням нових технологічних рішень.
10. Охарактеризуйте механізм управління нематеріальними активами підприємства.
11. Назвіть методи оцінювання вартості будівництва та охарактеризуйте кількісне обстеження, методи поділу за компонентами, метод порівняльної одиниці.

12. Охарактеризуйте загальні положення оцінювання вартості ремонту (відновлення) пошкоджених транспортних засобів.

13. Визначте сутність оцінювання збитку від пошкодження транспортних засобів.

14. Охарактеризуйте загальні положення оцінювання утилізаційної вартості транспортних засобів.

Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав

1. Охарактеризуйте фінансову базу мультиплікаторів та сфери застосування мультиплікаторів.

2. Назвіть переваги та недоліки використання методів порівняльного підходу.

3. Визначте умови і сфери вживання методів порівняльного підходу.

4. Визначте основні ринкові мультиплікатори.

5. Проаналізуйте взаємозв'язок ринкових мультиплікаторів із темпами зростання підприємства.

6. Назвіть відносні мультиплікатори та визначте специфіку їх використання в оцінці вартості підприємства.

7. Охарактеризуйте принципи вибору ринкових мультиплікаторів.

8. Визначте особливості застосування балансових мультиплікаторів в оцінці методом ринкових порівнянь.

9. Визначте особливі ситуації в застосуванні методу ринкових порівнянь.

10. Назвіть обмеження методу ринкових порівнянь.

11. Визначте принципи застосування методу ринкових порівнянь на зростаючих ринках капіталу.

12. Проаналізуйте ризик у межах методу ринкових порівнянь.

13. Визначте методи корекції ринкових мультиплікаторів на країнові ризики для аналізу підприємств на зростаючих ринках капіталу.

14. Визначте сутність корекції на несистематичні ризики методу ринкових порівнянь.

Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів

1. Визначте особливості використання методу накопичення активів.

2. Охарактеризуйте основні методи оцінювання різних видів бізнесу в Україні.

3. Обґрунтуйте величину вартості об'єкта оцінювання.
4. Охарактеризуйте міжнародний досвід використання порівняльного підходу та можливості його використання в Україні.
5. Охарактеризуйте міжнародний досвід використання дохідного підходу та можливості його використання в Україні.
6. Охарактеризуйте міжнародний досвід використання майнового підходу та можливості його використання в Україні.
7. Визначте сутність висновків про вартість, його зміст та значення.

Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу

1. Визначте призначення і вимоги до складання звіту про оцінювання підприємства.
2. Назвіть основні форми звітів.
3. Охарактеризуйте склад і зміст розділів звіту.
4. Розкрийте основні етапи застосованих методичних підходів у звіті про оцінювання.
5. Назвіть функції та зміст рецензування.
6. Визначте порядок проведення рецензування.
7. Охарактеризуйте загальні права та обов'язки рецензента.
8. Охарактеризуйте процедуру доопрацювання звіту та повторного оцінювання.
9. Назвіть особливості структури та змісту звіту про оцінювання часток (паїв, акцій).

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні і групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так й інтерактивних навчальних технологій: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводження (табл. 9.1, 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Роль оцінної діяльності та її вплив на ефективність функціонування підприємств", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводження
<i>Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні</i>	Міні-лекція з питання "Правові основи оцінювання майна", робота в малих групах (об'єднання груп за положеннями (стандартами) оцінювання майна: національний стандарт № 1 "Загальні засади оцінювання майна та майнових прав"; національний стандарт № 2 "Оцінювання нерухомого майна"; національний стандарт № 3 "Оцінювання цілісних майнових комплексів"; національний стандарт № 4 "Оцінювання майнових прав інтелектуальної власності", презентація результатів, банки візуального супроводження
<i>Тема 3. Професійна оцінка діяльності в Україні та вимоги до її здійснення</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Переваги та недоліки існуючих організаційно-правових форм для створення професійної оцінної діяльності в Україні", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводження
<i>Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання</i>	Міні-лекція з питання "Вимоги та класифікація інформації", робота в малих групах (об'єднання груп за видами інформації: перша група: зовнішня інформація (аналіз макроекономіки; аналіз регіону; аналіз галузі); друга група: внутрішня інформація (юридичний блок; економічний блок; технічний блок), презентація, банки візуального супроводження

1	2
<i>Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Методи визначення ставки дисконту та ставки капіталізації", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводження
<i>Тема 6. Майновий підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання</i>	Міні-лекція з питання "Особливості застосування майнового підходу для цілей оцінювання об'єктів у процедурах банкрутства та ліквідації підприємств", банки візуального супроводження
<i>Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав</i>	Міні-лекція з питання "Методи ринкових мультиплікаторів та порядок його застосування", банки візуального супроводження
<i>Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів</i>	Лекція проблемного характеру з питання "Принципи оцінювання та процедури узгодження результатів оцінювання. Обґрунтування величини вартості об'єкта оцінювання", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводження
<i>Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу</i>	Міні-лекція з питання "Розкриття основних етапів та застосованих методичних підходів у звіті про оцінювання", робота в малих групах (об'єднання груп за структурними розділами звіту про оцінювання цілісних майнових комплексів, презентація, банки візуального супроводження

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; виробленні здатності ухвалювати самостійні рішення; виробленні здібності до колективних рішень; виробленні здібності до соціальної інтеграції; придбанні навичок вирішення конфліктів; розвитку здібності до компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають наряду з основним лекційним матеріалом встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені у науці та мають актуальне значення для теорії й практики. Лекції

проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться: як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції не перебільшують 10 – 15 хвилин, і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, аби не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальні (виступи одного слухача), так і колективними (виступи двох та більше слухачів).

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках й передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими,

вони розробляють й приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз й варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюється цією групою.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ в майбутній перспективі.

Банки візуального супроводження сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності (табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління	Управління вартістю підприємства як засобом підвищення конкурентоздатності підприємства	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні	Нормативно-правове регулювання оцінювання у випадках відчуження, у тому числі приватизації (корпоратизації), банкрутства, реорганізації, оренди, оподаткування, визначення часток у спільному майні та інших випадках	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 3.</i> Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення	<i>Завдання 1.</i> Визначення професійної етики оцінювача. Формування функціональних обов'язків оцінювача. <i>Завдання 2.</i> Прийняття управлінських рішень на підставі проведення аналізу державного реєстру оцінювачів та державного реєстру суб'єктів оцінної діяльності	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі

1	2	3
<i>Тема 4.</i> Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання	<i>Завдання 3.</i> Дослідити діяльність наглядової ради з питань оцінної діяльності та її повноваження. Сформувати права, обов'язки та відповідальність оцінювачів та суб'єктів оцінної діяльності	Робота в малих групах, мозкові атаки, комп'ютерна симуляція
<i>Тема 5.</i> Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи	<i>Завдання 4.</i> Визначити майбутню вартість грошової одиниці, майбутню вартість ануїтету, поточну вартість грошової одиниці, поточну вартість ануїтету	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 6.</i> Майновий підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання	<i>Завдання 5.</i> Прогнозування складових грошового потоку: прогноз прибутку, амортизації, витрат, інвестицій, залучення або повернення позикових коштів, потреби в оборотних коштах. Вибір періоду прогнозу	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
<i>Тема 7.</i> Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав	<i>Завдання 6. Ситуаційна вправа.</i> Аналіз прибутковості авіаліній. Використовуючи метод Du Pont порахуйте ROA і ROE для шести авіаліній. Чим відрізняється метод Du Pont від аналізу за допомогою фінансових коефіцієнтів? Дати оцінку отриманих результатів. <i>Завдання 7.</i> Дисконтування грошових потоків (капіталізація грошового потоку на власний капітал та на інвестований капітал)	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації
<i>Тема 8.</i> Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів	<i>Завдання 9. Ситуаційна вправа.</i> Підприємство "Cost". Для такої фірми як "Cost" дайте ваші коментарі щодо важливості контролю над запасами і політикою збору дебіторської заборгованості. Визначити вплив грошових коштів на вартість підприємства	Метод Дельфі, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації
<i>Тема 9.</i> Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу	<i>Завдання 10.</i> Формування підсумкової ринкової вартості бізнесу (узгодження результатів, внесення підсумкових коригувань) Висновок про вартість, його зміст та значення	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 1.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

підсумковий контроль проводиться за результатами поточного та модульного контролю (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту бути атестованим за дисципліною – 60 балів).

Поточний контроль за дисципліною проводиться в таких формах:
активної роботи на лекційних заняттях;
активної участі у виконанні практичних завдань;
активної участі у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захисту індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
перевірки есе за заданою тематикою;
проведення поточного тестування;
проведення письмової контрольної роботи;
експрес-опитування;
диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль із даної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. **Колоквіум** – це форма перевірки і оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Становить проміжний міні-екзамен, що проводиться з ініціативи викладача.

Підсумковий/контроль проводиться за результатами поточного та модульного контролю.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань за дисципліною проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді усім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить у собі практичні завдання різного рівня компетентності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами,

вміння надавати обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння пошуку необхідної інформації, здійснювати її систематизацію та обробку, само-реалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичну оцінку проблемних питань;
вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;
застосування аналітичних підходів;
якість і чіткість викладання міркувань;
логіка, структуризація та обґрунтованість висновків на конкретну проблему;
самостійність виконання роботи;
грамотність подачі матеріалу;
використовування методів порівняння, узагальнення понять та явищ;
оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із дисципліни здійснюється на підставі результатів поточного та модульного контролю. Модульний контроль із даної дисципліни проводиться у формі колоквиуму.

Завданням колоквиуму є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

В умовах реалізації компетентнісного підходу колоквиум оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожний варіант колоквиуму складається з тестових завдань та з практичних завдань, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготованості студента та рівень його компетентності з даної дисципліни.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана відповідно до встановленого терміну.

Студент **вважається атестованим**, якщо сума балів одержаних за результати підсумкової/семестрової успішності дорівнює або перевищує 60 балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного та модульного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів, студент обов'язково здає залік після закінчення сесії у визначений деканом термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів, декан призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді деканом факультету пропонується студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок колоквіуму

Змістовий модуль 2. Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу

Навчальна дисципліна "Управління вартістю підприємства"

Варіант № 1

Тестові завдання.

1. При проведенні оцінювання бізнесу методом чистих активів основним вихідним документом є:

- а) баланс підприємства;*
- б) звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);*
- в) звіт про рух грошових коштів.*

2. Якщо підприємство залучає для модернізації своїх виробничих потужностей позикові кошти під конкретний план розвитку підприємства, то оцінювання вартості підприємства з урахуванням цього плану дозволить визначити:

- а) ринкову вартість підприємства;
- б) інвестиційну вартість підприємства;
- в) ліквідаційну вартість підприємства.

3. Майновий підхід до оцінювання ринкової вартості бізнесу дає найкращі результати при оцінюванні:

- а) контрольного пакета акцій підприємства;
- б) підприємств з високим рівнем фондомісткості;
- в) фінансових структур, активи яких складаються в основному з фінансових складових;
- г) усього перерахованого вище.

4. Застосування методу угод при оцінюванні бізнесу передбачає:

- а) використання галузевих формул;
- б) коригування бухгалтерського балансу;
- в) аналіз угод купівлі-продажу порівнянних закритих підприємств або аналіз даних щодо продажу цінних паперів;
- г) дисконтування майбутніх грошових потоків.

5. Оцінні коефіцієнти використовуються:

- а) при оцінюванні підприємств методом чистих активів;
- б) при визначенні ліквідаційної вартості;
- в) при оцінюванні методом ринку капіталу;
- г) у будь-якому з перерахованих випадків.

6. Для підприємства, що має незадовільні фінансові показники і має низький рівень платоспроможності основним методом оцінювання є:

- а) метод галузевих коефіцієнтів;
- б) метод дивідендних виплат при ліквідації підприємства;
- в) метод чистих активів;
- г) метод впорядкованої ліквідації.

7. Яке з тверджень є вірним:

- а) внутрішня вартість опціону – це ціна виконання контракту, за якою буде куплено/продано актив, якщо угода буде виконана;
- б) внутрішня вартість опціону – це приріст багатства, який забезпечується інвестором від володіння опціоном;

в) ринкова вартість опціону може впасти нижче його внутрішньої вартості;

г) внутрішня вартість опціону – це премія, яку готовий заплатити покупець за опціон.

8. Зміст методу чистих активів полягає у розрахунку:

а) ринкової вартості всіх активів підприємства за вирахуванням вартості всіх зобов'язань на дату оцінки;

б) ринкової вартості всіх активів підприємства, приведених до дати оцінювання;

в) ринкової вартості будівель, споруд та земельних ділянок підприємства як найбільш дорогих активів за вирахуванням вартості пасивів бухгалтерського балансу на дату оцінювання;

г) ринкової вартості основних засобів за вирахуванням всіх кредитних зобов'язань підприємства.

9. Яка з наступних моделей застосовується для оцінювання довгострокового бізнесу, має помірний стабільний темп зростання грошових потоків:

а) модель Рингу;

б) модель Гордона;

в) модель Інвуда;

г) модель Хоскольда?

10. Як оцінюються об'єкти незавершеного будівництва при ліквідації підприємства:

а) за фактичними витратам з урахуванням індексу зміни цін на будівельно-монтажні роботи на дату оцінки;

б) за відновною вартістю активів ліквідованого підприємства;

в) з відновної вартості об'єкта нерухомості відняти величину фактичних витрат з незавершеного будівництва?

Завдання 1 (рівень 1). Визначити вартість об'єкта нерухомості з використанням техніки коефіцієнта покриття боргу і техніки залишку для власного капіталу, якщо відомо, що сума іпотечного кредиту 2 000 тис. грн; вартість обслуговування боргу – 600 тис. грн/рік; сума власного капіталу, інвестованого в об'єкт нерухомості – 5 000 тис. грн; чистий операційний дохід об'єкта оцінювання визначено у розмірі 1 800 тис. грн; чистий валовий дохід – 1 300 тис. грн; на місцевому ринку середня ціна об'єктів нерухомості, аналогічних оцінюваному, становить 8 500 тис. грн.

Завдання 2 (рівень 2). Визначити вартість об'єкта нерухомості з використанням техніки групи компонентів капіталу і техніки групи компонентів власності, якщо відомо наступне. Аналіз місцевого ринку показує, що аналогічний за розмірами земельну ділянку в найближчих околицях оцінюваного об'єкта нерухомості можна купити за 600 тис. грн; кошторисна вартість будівництва будівлі, аналогічного об'єкта оцінювання, становить 1 650 тис. грн; ринкова величина коефіцієнта капіталізації для землі – 0,25. Ринкова величина коефіцієнта капіталізації для поліпшень (будівель) – 0,3; чистий операційний дохід об'єкта оцінювання визначено в розмірі 1 150 тис. грн. Сума іпотечного кредиту 1 500 тис. грн; вартість обслуговування боргу – 500 тис. грн/рік; сума власного капіталу, інвестованого в об'єкт нерухомості – 3 950 тис. грн; чистий валовий дохід – 950 тис. грн; на місцевому ринку середня ціна об'єктів нерухомості, аналогічних оцінюваному, становить 5 500 тис. грн.

Завдання 3 (рівень 3). ТОВ "Систем" аналізує можливість продажу приміщення. Опис об'єкта. Складський комплекс, що складається з земельної ділянки розміром 50 x 50 м² у власності будівлі площею 12 x 24 м², висотою 7 метрів, оцінюється для вільного продажу на ринку.

Будівля:

хронологічний вік обладнання складає 10 років;

короткоіснуючі елементи (35 % вартості будівлі):

умови експлуатації хороші – 5 років;

нормативний термін експлуатації – 20 років;

довгоіснуючі елементи (65 % вартості будівлі):

якість будівництва низька – 5 років;

нормативний термін експлуатації – 100 років.

Експлуатація будівлі можлива тільки при виконанні таких робіт (зі вказаною вартістю їх виконання): заміна воріт 4 000 грн, ремонт освітлювальної системи 1 500 грн. Економічно доцільно провести наступні роботи: пристрій системи охоронної та протипожежної сигналізації 12 000 грн; перепланування приміщень із частковим розбиранням перегородок 2 500 грн. Витрати на будівництво такого будинку складуть із розрахунку на 1м³ будівельного об'єму 40 грн/м³. Типова для цього сегмента ринку прибуток девелопера складає 20 %; коефіцієнт капіталізації для будівлі склав 30 %; середньоринкова орендна ставка для складських приміщень подібного рівня у місяць 10 грн/м².

Аналіз ринку складських приміщень дозволяє зробити висновок, що в середньому протягом року лише 50 % пропонованої площі здається в оренду.

Земельна ділянка: площа складає 2 500 м²; ринкова ставка оренди земельної ділянки в рік – 5 грн/м²; коефіцієнт капіталізації для землі складає 25 %.

Необхідно визначити ринкову вартість об'єкта нерухомості майновим (витратним) підходом.

Підсумкова оцінка за колоквиум складається із суми балів за виконання всіх завдань, округлена до цілого числа за правилами математики. Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються щодо складності, трудомісткості та значення для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного наступним чином:

1) оцінка за правильність виконання тестового завдання становить 2 бали. Тестове завдання містить 10 запитань одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії – 0,2 бала за кожну вірну відповідь за тестом;

2) оцінка за правильність виконання завдання 1 (рівень 1) становить 3 бали і включає:

1 бал за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема техніки коефіцієнта покриття боргу і техніки залишку для власного капіталу);

1 бал за правильність запропонованих варіантів розрахунку коефіцієнта покриття боргу та коефіцієнта найкращого і найбільш ефективного використання землі;

0,5 бала за наявність пояснень щодо алгоритму дій у процесі розрахунку вартості об'єкта нерухомості з використанням техніки коефіцієнта покриття боргу і техніки залишку для власного капіталу;

0,25 бала за охайність подання результатів;

0,25 бала за наявність і ґрунтовність висновку;

3) оцінка за правильність виконання завдання 2 (рівень 2) становить 4 бали і включає:

0,6 бала за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема розрахунок частки величини позикового капіталу, ринкової

величини коефіцієнта капіталізації для позикового капіталу та ринкової величини коефіцієнта капіталізації власного капіталу);

0,9 бала за арифметичну правильність розрахунку основних показників вартості об'єкта нерухомості з використанням техніки групи компонентів капіталу;

0,6 бала за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема розрахунок частки вартості землі, ринкової величини коефіцієнта капіталізації для поліпшень (будівель) та ринкової величини коефіцієнта капіталізації для землі);

0,9 бала за арифметичну правильність розрахунку основних показників вартості об'єкта нерухомості з використанням техніки групи компонентів власності;

0,5 бала за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку вартості об'єкта нерухомості з використанням техніки групи компонентів капіталу і техніки групи компонентів власності;

0,25 бала за охайність подання результатів;

0,25 бала за наявність й ґрунтовність висновку;

4) оцінка за правильність виконання завдання 3 (рівень 3) становить 6 балів і включає:

2 бали за правильне подання та використання методичного апарату (зокрема повне та правильне виконання розрахунків вартості відновлення будівлі, розрахунку фізичного зносу та функціонального старіння, визначення зовнішнього старіння (0,5 балів за кожне завдання));

3 бали за доцільність та логічність використання методичного апарату щодо майнового (витратного) підходу оцінювання вартості об'єкта нерухомості (зокрема повне та правильне виконання розрахунків вартості поліпшень (будівлі), вартості земельної ділянки; вартості оцінюваного об'єкта нерухомості);

0,5 бала за наявність пояснень щодо алгоритму розрахунку показників оцінювання вартості об'єкта нерухомості;

0,25 бала за охайність подання результатів;

0,25 бала за наявність й ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінювання рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4		5	6		
УВП. 1	Змістовий модуль 1. Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти					45,0		
	Досліджувати фактори, що впливають на оцінну діяльність та діагностувати проблеми, що знижують вартість об'єкта оцінювання	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Теоретичні засади та основні принципи оцінювання" (Випадки, за яких постає потреба оцінювання вартості підприємства. Принципи оцінювання вартості підприємства. Види вартості підприємства. Чинники, які впливають на ринкову вартість підприємства)	Активна участь у виконанні семінарського завдання (дискусії)	2
		2	СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір, огляд літературних джерел та підготовка до семінарського заняття за заданою тематикою	Контроль самостійної роботи студента	2
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Історія розвитку оцінної діяльності в Україні" (Етапи розвитку оцінної діяльності (ліцензування, саморегулювання) та ін.)	Активна участь у виконанні семінарського завдання (дискусії)	2
	2	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір, огляд літературних джерел та підготовка до семінарського заняття за заданою тематикою	Контроль самостійної роботи студента	2	

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
УВП. 1	Використовувати нормативно-правові системи оцінювання в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття: "Нормативно-правове регулювання оцінювання у випадках відчуження, у тому числі приватизації, банкрутства, оренди, оподаткування, визначення часток у спільному майні та інших випадках"	Активна участь у виконанні семінарського завдання (дискусії)	2
			СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір, огляд літературних джерел та підготовка до семінарського заняття за заданою тематикою	Контроль самостійної роботи студента	2
		4	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення професійної етики оцінювача. Формування функціональних обов'язків оцінювача	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
				СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань
			5	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення	Робота на лекції
	2	Практичне заняття			Вирішення ситуаційних завдань щодо прийняття управлінських рішень на підставі аналізу державного реєстру оцінювачів та державного реєстру суб'єктів оцінної діяльності	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	СРС	4		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	2	

Продовження табл. 11.1

1		2	3	4		5	6		
УВП. 1		6	Ауд.	2	Практичне заняття	Дослідити діяльність наглядової ради з питань оцінної діяльності та її повноваження. Сформувати права, обов'язки та відповідальність оцінювачів та суб'єктів оцінної діяльності	Контрольна робота за темами 1 – 2	7	
				5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань та підготовки до поточної контрольної роботи	2	
	Формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя для розробки заходів щодо вирішення проблем оцінювання об'єктів	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання	Робота на лекції	0,5	
				2	Практичне заняття	Визначити майбутню вартість грошової одиниці, майбутню вартість ануїтету, поточну вартість грошової одиниці, поточну вартість ануїтету	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
		8	СРС	7	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Контроль самостійної роботи студента	2	
				2	Практичне заняття	Колоквіум за змістовим модулем 1	Підсумкова контрольна робота за змістовим модулем 1 (колоквіум № 1)	10	
	8	СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, підготовка до колоквіуму. Виконання ІНДЗ				
	Змістовий модуль 2. Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу							55	
	УВП. 2	Управляти грошовими потоками підприємства та розробляти заходи щодо їх оптимізації	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи	Робота на лекції	0,5
					2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо прогнозування складових грошового потоку: прогноз прибутку, амортизації, витрат, інвестицій, залучення або повернення позикових коштів, потреби в оборотних коштах. Вибір періоду прогнозу	Активна участь у виконанні практичних завдань	2

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6	
УВП. 2		10	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань	2	
				Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо дисконтування грошових потоків (капіталізація грошового потоку на власний капітал та на інвестований капітал)	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Контроль самостійної роботи студента	2	
		Використовувати майновий підхід для оцінювання вартості бізнесу	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Майновий підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання	Робота на лекції	0,5
						2	Практичне заняття	Ситуаційна вправа. Аналіз прибутковості авіаліній. Використовуючи метод Du Pont порахуйте ROA і ROE для шести авіаліній. Чим відрізняється метод Du Pont від аналізу за допомогою фінансових коефіцієнтів? Дати оцінку отриманих результатів	Активна участь у виконанні практичних завдань
				СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Контроль самостійної роботи студента	2
	Ауд.				2	Практичне заняття	Ситуаційна вправа. Аналіз Прибутковості Авіаліній. За аналогією з трансформацією методу Du Pont для авіап перевезень здійсніть деталізацію ROA і ROE для галузі "Будівництво". Наведіть ваше графічне рішення	Контрольна робота за темами 4 – 6	7,5
	12	Ауд.	2		Практичне заняття				

1	2	3	4	5	6			
УВП. 2		CPC	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань та підготовки до поточної контрольної роботи	2	
			13	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та майнових прав	Робота на лекції
	2	Практичне заняття			Ситуаційна вправа. Оцінювання підприємства "Cost". Порахуйте абсолютний приріст, темп приросту, середньорічний темп зростання доходу	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	CPC	5		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Контроль самостійної роботи студента	2	
		14		Ауд.	2	Практичне заняття	Ситуаційна вправа. Підприємство "Cost". Ваші коментарі щодо важливості контролю над запасами і політикою збору дебіторської заборгованості. Визначити вплив грошових коштів на вартість підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань
	CPC		5		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань	2
			Використовувати порівняльний підхід для оцінювання вартості бізнесу	CPC	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань та підготовки до поточної контрольної роботи
	5				Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань	2

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4	5	6		
УВП. 2	Обґрунтовувати величину вартості об'єкта оцінювання	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Формування підсумкової ринкової вартості бізнесу (узгодження результатів, внесення підсумкових коригувань). Висновок про вартість, його зміст та значення	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Виконання ІНДЗ	Перевірка домашніх завдань	2
			Ауд.	2	Практичне заняття	Визначення величини премії за контрольний характер частки (знижки за його відсутність). Розрахунок знижки за недостатню ліквідність	Активна участь у виконанні практичних завдань
		СРС		8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою. Підготовка презентації індивідуального науково-дослідного завдання	Перевірка домашніх завдань
			Рецензувати звіти про оцінювання цілісних майнових комплексів, часток (паїв, акцій) та інших майнових прав	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу
	2	Практичне заняття			Колоквіум за змістовим модулем 2	Підсумкова контрольна робота за змістовим модулем 2 (колоквіум № 2)	15
	СРС	7		Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел, вирішення практичних завдань за заданою тематикою, підготовка до колоквіуму		
	Усього годин		144	Загальна максимальна кількість балів за дисципліною			100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено у табл. 11.2.

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
8,5	8,5	6,5	4,5	8,5	6,5	8,5	8,5	0,5	
поточні КР				поточні КР					
7				7,5					
Колоквіум				Колоквіум					
10				15					

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання наведено у табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семинарські заняття	Диктант	Захист індивідуального завдання	Перевірка есе	Презентація	Тестування	Письмова контрольна робота	Захист ІНДЗ	Колоквіум	Усього	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Змістовий модуль 1. Організація оцінної діяльності вартості підприємства: юридичні та регулятивні аспекти	Тема 1	1 тиждень	0,5	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	4,5	
		2 тиждень	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	4	
	Тема 2	3 тиждень	0,5	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4,5
		4 тиждень	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4
	Тема 3	5 тиждень	0,5	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4,5
		6 тиждень	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-	9
	Тема 4	7 тиждень	0,5	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4,5
		8 тиждень	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Змістовий модуль 2. Методичні підходи та методи оцінювання вартості бізнесу	Тема 5	9 тиждень	0,5	2	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	4,5	
		10 тиждень	–	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	4	
	Тема 6	11 тиждень	0,5	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	4,5	
		12 тиждень	–	2	–	–	–	–	–	–	–	1,5	6	–	–	9,5
	Тема 7	13 тиждень	0,5	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	4,5	
		14 тиждень	–	2	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	4	
	Тема 8	15 тиждень	0,5	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	4,5
		16 тиждень	–	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	4	
	Тема 9	17 тиждень	0,5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	15	15,5	
Усього			4,5	25	–	4	1	20	2	2	3,5	11	2	25	100	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінювання ЄКТС	Оцінювання за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Асаул А. М. Економіка нерухомості : підручник / А. М. Асаул, І. А. Брижань, В. Я. Чевганова. – К. : Вид. "Лібра", 2004. – 304 с.
2. Грязновой А. Г. Оценка бизнеса : учебник. 2-е изд. перераб. и доп. / под ред. засл. деят. РФ, д.э.н., проф. А. Г. Грязновой, д.э.н., проф. М. А. Федотовой – М. : Финансы и статистика, 2005. – 735 с.
3. Есипов В. Оценка бизнеса / В. Есипов, Г. Маховиков, В.Терехова – СПб. : Питер, 2003. – 416 с.
4. Котик З. Нерухоме майно та методи його оцінки : навчальне видання / З. Котик. – Львів, : Каменярь, 2002. – 95 с.
5. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление [Текст – 3-е изд., перераб. и доп. / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Мурин / пер с англ. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2005. – 576 с.
6. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посіб. / П. В. Круш, С. В. Полищук. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
7. Лебедь Н. П. Оценка имущества и имущественных прав в Украине / Н. П. Лебедь, А. Г. Мендрул, В. Г. Ларцев. – К. : ООО "Информационно-издательская фирма "Принт-экспресс", – 2003. – 715 с.
8. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології / Т. Момот. – Х. : Фактор, 2007. – 224 с.
9. Мухін О. О. Вплив ринку нерухомості на розвиток експертної оцінки майна в Україні / О. О. Мухін // Економіка України. – 2002. – № 4. – С. 43–50.
10. Перович Л. М. Кадастр нерухомості : навч. посіб. / Л. М. Перович, Ю. П. Губар. – Львів. : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 296 с.
11. Сивец С. А. Как оценить имущество : пособие для заказчиков и пользователей оценки / С. А. Сивец, Л. А. Баширова. – Запорожье : Вид. "Полиграф", 2003. – 252 с.
12. Щербакова О. Н. Применение современных технологий оценки стоимости бизнеса компании / О. Н. Щербакова // ФМ. – 2003. – № 1 – С. 105 – 121.

12.2. Додаткова

13. Абдуллаева Н. А. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / Н. А. Абдуллаева, Н. А. Колайко. – М. : Экмос, 2000. – 202 с.

14. Боер Ф. П. Оценка стоимости технологий: проблемы бизнеса и финансов в мире исследований и разработок / Ф. П. Боер ; пер. с англ. Г. Микерин, Н. Павлов. – М. : Олимп-Бизнес, 2007. – 423 с.

15. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и управление стоимостью предприятия. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 520 с.

16. Дедовец И. В. Коммунальная собственность и недвижимость: сущность, классификация и задачи управления / И. В. Дедовец, А. М. Ткаченко // Економіка промисловості. – 2006. – № 2(33). – С. 19–25.

17. Добронравова О. Шпаргалка для оцінювача / О. Добронова // Контракти. – 2003. – № 40. – С. 27.

18. Козаченко Г. В. Предмет оцінки при використанні вартісного підходу до управління підприємством / Г. В. Козаченко, Г. І. Янчук // Економіка и управление. – 2006. – № 2 – 3. – С. 60 – 65.

19. Кучеренко В. Р. Оцінка бізнесу та нерухомості : навч. посіб. / за заг. ред. проф. В. Р. Кучеренко. – Одеса. : Астропринт, 2013. – 202 с.

20. Медведева О. Е. Оценка стоимости земель сельскохозяйственного назначения и иного сельскохозяйственного имущества / О. Е. Медведева. – М. : Международная академия оценки и консалтинга, 2004. – 127 с.

21. Мендрул А. Г. Оценка стоимости нематериальных активов / А. Г. Мендрул, В. С. Ларцев. – К. : ООО "Полиграф-Информ", 2004. – 264 с.

22. Микерин Г. И. Методологические основы оценки стоимости имущества / Г. И. Микерин, В. Г. Гребенников, Е. И. Нейман. – М. : ИНТЕРРЕКЛАМА, 2003. – 688 с.

23. Симионова Н. Е. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) / Н. Е. Симионова, Р. Ю. Симионов. – М. : ИКЦ "МарТ" ; Ростов н/Д : Издательский центр "МарТ", 2004. – 464 с.

24. Синявский Н. Г. Оценка бизнеса: гипотезы, инструментарий, практические решения в различных областях деятельности / Н. Г. Синявский. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 240 с.

25. Смирницкий Г. Б. Оценка бизнеса: основы, инструментарий, практика / Г. Б. Смирницкий, А. Н. Чиркин. – К. : Арт Економі, 2013. – 309 с.

26. Сударкина С. П. Оценка стоимости машин и оборудования : монография / С. П. Сударкина, Н. В. Гнесина. – Х. : Типография Мадрид, 2013. – 140 с.

27. Сычева Г. И. Оценка стоимости предприятия (бизнеса) : учеб. пособ. / Г. И. Сычева. – Ростов н/Д. : Феникс, 2003. – 378 с.

28. Феррис К. Оценка стоимости компании : как избежать ошибок при приобретении / К. Феррис, Б. Пешеро Пети ; пер. с англ. и ред. А. А. Липатов. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2003. – 255 с.

29. Хаустова В. Є. Оцінка вартості бізнесу суб'єктів господарювання (на прикладі металургійної галузі України) : монографія / В. Є. Хаустова, І. Г. Курочкіна ; Нац. акад. наук України, Н.-д. центр індустр. пробл. розв. – Х. : Инжек, 2009. – 268 с.

30. Яшкіна Н. В. Оцінка бізнесу : навч. посіб. / Н. В. Яшкіна. – К. : Алерта, 2010. – 440 с.

12.3. Інформаційні ресурси

31. Бібліотека Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.

32. Виртуальный клуб оценщиков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.appraiser.ru.

33. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

34. ЛигаБизнесИнформ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.liga.net/.

35. Оценочный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.imperia-a.ru>.

36. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : закон України від 11.09.2003 № 1160-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

37. Про оцінку земель : закон України "№ 1378-IV від 11 грудня 2003 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

38. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : закон України № 2658-III від 12 липня 2001 року [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

39. Про затвердження Національного стандарту № 1 "Загальні засади оцінки майна та майнових прав : Постанова КМУ від 10.19.2003 р. № 1440 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

40. Про затвердження Національного стандарту № 2 "Оцінка нерухомого майна : Постанова КМУ від 28.10.2004 р. № 1442 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

41. Про затвердження Національного стандарту № 3 "Оцінка цілісних майнових комплексів : Постанова КМУ від 29.11.2006 р. № 1655 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

42. Про затвердження Національного стандарту № 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності : Постанова КМУ від 03.10.2007 р. № 1185 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

43. Про затвердження Методики оцінки майна : Постанова КМУ від 10.12.2003 р. № 1891 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

12.4. Методичне забезпечення

44. Усенко Н. М. Управління вартістю підприємства: опорний конспект [Електронний ресурс] / Н. М. Усенко. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua>.

45. Усенко Н. М. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" [Електронний ресурс] / Н. М. Усенко. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua>.

46. Усенко Н. М. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" [Електронний ресурс] / Н. М. Усенко. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Управління вартістю підприємства" за Національною рамкою кваліфікації України

Б1

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Вартість підприємства як об'єкт оцінювання та управління					
Досліджувати фактори, що впливають на оцінну діяльність та діагностувати проблеми, що знижують вартість об'єкта оцінювання	Базові знання та розуміння понять, принципів, законів та закономірностей функціонування та розвитку різних типів економічних організацій і установ	Знання та критичне осмислення основних економічних процесів, передумови виникнення оцінювання. Визначення оцінної діяльності. Види вартостей. Цілі оцінювання. Об'єкти оцінювання. Стандарти вартості. Принципи оцінювання	Визначити основні поняття та категорії оцінної діяльності, роль оцінювання в діяльності підприємств. Аналізувати особливості формування та розвитку засад оцінювальної діяльності	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі обґрунтування доцільності організації оцінної діяльності	Організація роботи групи в процесі обґрунтування доцільності оцінної діяльності для підприємств
Тема 2. Нормативно-правове регулювання оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав в Україні					
Використовувати нормативно-правові системи оцінювання в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища.	Сутність інституту власності. Правомочності власника. Цілі реалізації власником своїх прав. Поняття підприємства (бізнесу, компанії, організації)	Усвідомлювати наукові основи формування економічної політики держави щодо оцінної діяльності. Організаційно-правовий статус суб'єктів господарювання. Фактори, що впливають на вартість цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав	Проводити декомпозицію нормативно-правової системи оцінювання, наводити класифікацію видів оцінної діяльності. Визначити особливості нормативно-правового регулювання оцінювання в Україні	Ефективно формувати комунікаційну стратегію розробки та реалізації управлінських рішень щодо оцінної діяльності в Україні	Відповідальність за точність та коректність прийнятого рішення щодо організації оцінної діяльності в Україні

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Професійна оцінна діяльність в Україні та вимоги до її здійснення					
Визначити суб'єктів оцінної діяльності в Україні та вимоги до здійснення ними професійної оцінної діяльності	Нормативно-законодавча база, що регламентує умови створення та діяльності підприємств та підприємницької діяльності в Україні	Етапи розвитку оцінної діяльності (ліцензування, саморегулювання) в Україні. Знати методичне та інструментальне забезпечення державного регулювання економіки в області економічного оцінювання	Аналізувати етапи розвитку інформаційної сфери економіки та надавати їх характеристики. Розв'язувати завдання і проблем аналітичної роботи в оцінній сфері діяльності підприємства на основі результатів аналізу теоретичних та організаційних основ здійснення професійної оцінної діяльності	Зрозуміле і недвозначне донесення до фахівців і нефахівців власних висновків та інформації щодо здійснення професійної оцінної діяльності	Подальше самостійне дослідження проблем у сфері професійної оцінної діяльності та вивчення особливостей професійної оцінної діяльності в Україні
Тема 4. Інформаційні джерела, порядок їх збору та аналізу під час оцінювання					
Формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя для розробки заходів щодо вирішення проблем оцінювання об'єктів	Сутність понять "фінансова та бухгалтерська звітність", "управлінський та фінансовий облік". Визначення факторів впливу зовнішнього середовища	Поняття ідентифікації об'єкта оцінювання. Зміст процесу ідентифікації об'єкта оцінювання. Характеристика підходів до оцінювання вартості компанії: економічний і оцінний зміст. Методи оцінювання в рамках підходів. Умови вибору методу/підходу до оцінювання підприємства	Визначити необхідну інформацію для прийняття відповідних оцінних управлінських рішень на основі результатів аналізу системи забезпечення професійної оцінної діяльності. Формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя для розробки заходів щодо вирішення проблем оцінювання об'єктів у матеріальній та нематеріальній формах	Донесення власних висновків щодо пошуку необхідної інформації для прийняття відповідних оцінних управлінських рішень на основі результатів аналізу системи забезпечення професійної оцінної діяльності, до фахівців і нефахівців	Здатність до подальшого самостійного навчання проблем у сфері ідентифікації об'єкта оцінювання

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Дохідний підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи					
Управляти грошовими потоками підприємства та розробляти заходи щодо їх оптимізації	Сутність понять "операційна діяльність", "інвестиційна діяльність", "фінансова діяльність". Характеристика етапів формування результатів від різних видів діяльності. Визначення процедури дисконтування	Структура дохідного підходу: метод капіталізації і метод дисконтування. Порядок реалізації методу дисконтованих грошових потоків. Порядок розрахунку ставки дисконтування. Розрахунок ринкової вартості власного або інвестованого капіталу. Внесення підсумкових коректувань і формування ринкової вартості підприємства	Розв'язання завдань і проблем прийняття рішень щодо управління грошовими потоками на підприємстві на основі результатів аналізу руху коштів на підприємстві з метою формування оптимальних прогнозних сценаріїв. Робити висновки щодо використання дохідного підходу оцінювання в умовах ринкових відносин. Розраховувати ринкову вартість власного або інвестованого капіталу	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків щодо управління грошовими потоками на підприємстві до фахівців і нефахівців	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах щодо управління грошовими потоками з метою збільшення вартості підприємства
Тема 6. Майновий (витратний) підхід до оцінювання вартості бізнесу та його основні методи. Етапи робіт та порядок їх виконання					
Використовувати майновий підхід для оцінювання вартості бізнесу	Визначення "управління" та його основних принципів. Загальне усвідомлення процесу формування витрат на підприємстві. Визначення чинників, що впливають на розмір витрат, засобів господарювання	Структура майнового (витратного) підходу: метод скоригованих чистих активів і метод ліквідаційної вартості. Порядок реалізації методу скоригованих чистих активів і метод ліквідаційної вартості. Порядок визначення ринкової вартості активів та зобов'язань компанії. Формування економічного балансу підприємства	Розраховувати ринкову вартість активів та зобов'язань підприємства використовуючи метод скоригованих чистих активів, метод ліквідаційної вартості. Робити висновки щодо використання майнового (витратного) підходу оцінювання в умовах ринкових відносин	Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань економічного оцінювання на основі майнового (витратного) підходу до оцінювання підприємства	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність та адекватність запропонованих методів оцінювання в рамках майнового (витратного) підходу

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Порівняльний підхід та особливості його застосування під час оцінювання цілісних майнових комплексів, фінансових інтересів та інших майнових прав					
Використовувати порівняльний підхід для оцінювання вартості бізнесу	Розуміння принципів оцінювання ефективності системи управління потенціалом підприємства. Осмислювання факторів, що впливають на оцінювання рівня корпоративної культури підприємства	Структура порівняльного підходу: метод угод та метод компаній аналогів. Порядок реалізації порівняльного підходу. Критерії відбору підприємств-аналогів. Поняття оцінного мультиплікатора, порядок розрахунку та критерії вибору	Робити висновки щодо використання майнового (порівняльного підходу оцінювання в умовах ринкових відносин. Аналізувати особливості використання порівняльного підходу оцінювання вартості підприємств. Формувати критерії відбору підприємств-аналогів. Розраховувати ринкову вартість підприємств використовуючи метод угод та метод компаній аналогів	Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтують щодо результатів оцінювання з використання порівняльного підходу оцінювання вартості підприємств	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність та адекватність запропонованих методів оцінювання в рамках порівняльного підходу оцінювання вартості підприємств
Тема 8. Процедури узгодження результатів оцінювання, отриманих із використанням різних методичних підходів					
Формувати та обґрунтувати величину вартості об'єкта оцінювання	Розуміння особливостей визначення та використання видів вартості. Характеристика методичних підходів до оцінювання. Визначення фінансових інструментів, які використовуються в оцінюванні	Спеціалізовані концептуальні знання щодо управління вартістю підприємства на основі результатів їх аналізу та оцінювання. Критичне осмислення проблемних аспектів щодо врахування взаємозв'язків між рівнями вартості підприємства та її прибутковості. Критичне осмислення проблемних аспектів щодо збільшення ринкової вартості об'єкта оцінювання	Формувати підсумкову ринкову вартість підприємства (узгодження результатів, внесення підсумкових коректувань у висновки). Розв'язання завдань і проблем прийняття ефективних рішень щодо управління вартістю підприємства на основі результатів аналізу та оцінювання діяльності підприємства з метою збільшення ринкової вартості підприємства	Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань величини вартості об'єкта оцінювання, зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки щодо оцінювання підприємства до фахівців і нефахівців	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах щодо реалізації антикризового фінансового управління

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Складання звіту щодо оцінювання вартості бізнесу					
Рецензувати звіти про оцінювання цілісних майнових комплексів, часток (паїв, акцій) та інших майнових прав	Загальне усвідомлення процесу стандартизації оцінювання майна в Україні. Методичні підходи до оцінювання матеріальних і нематеріальних активів. Розуміння факторів, що впливають на величину вартості підприємства	Структура звіту про оцінювання цілісного майнового комплексу. Зміст основних розділів звіту про оцінювання. Процес узгодження результатів ринкової вартості компанії, отриманої різними методами/підходами. Основні фактори, суттєві для логіки і техніки узгодження результатів, отриманих при використанні різних підходів до оцінювання та методів. Визначення величини премії за контрольний характер частки (знижки за його відсутність). Розрахунок знижки за недостатню ліквідність	Робити обґрунтовані висновки щодо використання теорії економічного оцінювання в ефективному розподілі ресурсів та економічних благ в умовах ринкових відносин. Формувати основні етапи та застосовувати методичні підходи у звіті про оцінювання. Рецензувати звіти про оцінювання вартості підприємств	Здійснювати обґрунтований вибір стратегії та тактики ділового спілкування використовувати різні мовні технології відповідно до комунікативної ситуації. Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань економічного оцінювання	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність та адекватність запропонованих методів оцінювання вартості підприємства з метою збільшення його вартості

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми та плани семінарських занять.....	14
6. Теми та плани практичних занять	16
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	18
7. Самостійна робота.....	23
7.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання	27
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики	30
8. Індивідуально-консультативна робота	34
9. Методи навчання	35
10. Методи контролю	40
11. Розподіл балів, які отримують студенти	49
12. Рекомендована література.....	57
12.1. Основна	57
12.2. Додаткова	58
12.3. Інформаційні ресурси.....	59
12.4. Методичне забезпечення	60
Додатки.....	61

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів спеціальності
8.03050401 "Економіка підприємства"
денної форми навчання**

Укладачі: **Афанасьєв** Микола Васильович
Усенко Надія Миколаївна

Відповідальний за випуск **Афанасьєв М. В.**

Редактор **Хижняк Т. М.**

Коректор **Маркова Т. А.**

План 2014 р. Поз. № 189.

Підп. до друку 03.12.2014 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 4,25. Обл.-вид. арк. 5,31. Тираж 20 прим. Зам. № 317.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*